

MOŽNE POTI DOSEGANJA CILJEV EVROPSKE KONVENCIJE O KRAJINI

ICOMOS Slovenija, posvet: Priložnosti dediščine slovenskega podeželja

Jelena Hladnik, Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za okolje
Ljubljana, 16.4.2019

Kaj je in kako je nastala konvencija?

Evropska konvencija o krajini je mednarodni sporazum o varstvu, upravljanju in o načrtovanju krajin ter o ozaveščanju javnosti o pomenu krajin.

- Nastala je na pobudo Odbora ministrov Sveta Evrope in je bila sprejeta 20. oktobra 2000 v Firencah v Italiji.
- Konvencija začela veljati – 1. marca 2004, do danes jo je podpisalo že 37 držav in od tega tudi ratificiralo 30 držav.
- Slovenija je konvencijo uradno podpisala: 7. marca 2001 in ratificirala – 15. julija 2003 (Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o krajini, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 19/03)
- Zakon o ratifikaciji Protokola o spremembi Evropske konvencije o krajini (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št 1/19)

Vsebina konvencije

- **Opredelitev pojma krajina:** Krajina pomeni območje, kot ga zaznavajo ljudje in katerega značilnosti so dosežek delovanja in medsebojnega vplivanja naravnih in človeških dejavnikov.
- **Opredelitev izrazov:** krajina, krajinska politika, cilji kakovosti krajine, varstvo krajine, upravljanje krajine, načrtovanje krajine.
- **Področje uporabe:**
  - naravna, podeželska, mestna in primestna območja;
  - vključuje kopenska, morska območja in celinske vode;
  - nanaša se na izjemne, običajne in degradirane krajine.
- **Cilji:** spodbujati varstvo, upravljanje in načrtovanje krajine.
- **Nacionalni ukrepi:** evropsko sodelovanje, nagrada Sveta Evrope za krajino.

Zakaj konvencija o krajini?

Spoznanje, da je krajina je v zavesti ljudi pomembna vrednota:

- ustvarjajo kakovost bivanja posameznika in celotne družbe,
- ustvarjajo vir za gospodarske dejavnosti – npr. turizem.
- predstavljajo ključni element dediščine, identitete naroda so del njegove kulture,

Spoznanje, da je krajina živ organizem, ki se ves čas spreminja:

- poenotenja tehnologij in potreb po prostoru
- opuščanja rabe in zaraščanja,
- podnebnih sprememb.

Spoznanje, da krajine:

- soustvarjamo z vsakodnevnimi odločitvami
- (so)oblikujemo različni deležnik,

ODLOČITEV

- ohranjamo prvobitnost, krajinske vzorce, skladnost in pestrost
  - zagotavljamo vzdržno rabo naravnih virov
- omogočamo kakovostno bivalno in gospodarsko okolje

POTREBA

po instrumentu, ki je izključno namenjen varstvu, upravljanju in načrtovanju krajin v Evropi

Kaj konvencija zahteva od držav podpisnic?

Splošni ukrepi:

- krajine zakonsko priznati
- oblikovati in izvajati krajinsko politiko
- določiti postopke za sodelovanje javnosti pri izvajanju krajinske politike
- krajino vključiti v vse politike, ki lahko neposredno ali posredno vplivajo na krajino.

Posebni ukrepi:

- ozaveščanje civilne družbe o vrednotah krajine,
- spodbujanje izobraževanja in vzgoje
- prepoznavanje in vrednotenje krajin na celotnem državnem ozemlju,
- določiti cilje kakovosti za krajine,
- uvesti instrumente, katerih cilj je varstvo, upravljanje in načrtovanje krajine.

Evropsko sodelovanje:

- obravnavanje krajine v mednarodnih politikah in programih,
- medsebojna pomoč in izmenjava informacij,
- spodbujanje čezmejnega sodelovanja na lokalni in regionalni ravni - čezmejne krajine.

Vsaka država pogodbenica konvencije se zavezuje, da izvajanje konvencije uskladi s svojo zakonodajo, ne da bi pri tem odstopala od določb konvencije.

Kako se izvaja konvencija?

Uradni dokumenti

- Evropska konvencija o krajini,
- Priporočila za izvajanje konvencije o krajini, ki so bila sprejeta na Odboru ministrov 6. Februarja 2008

Uradna srečanja predstavnikov držav

- Konference Sveta Evrope za izvajanje konvencije – na dve leti
- Delavnice, seminarji - do sedaj devet
- Delo po delovnih skupinah npr. za pripravo informacijske baze, iskanje finančnih virov, priporočil,

Objava poročil držav, publikacije in poročila s posameznih konferenc – na spletni strani Sveta Evrope

Nagrada Sveta Evrope za krajino – na dve leti (letos šestič)

Mednarodni dan krajin - 20. oktober vsako leto

Kako določbe konvencije izvajajo države podpisnice?

Države so izoblikovale raznolike sisteme za urejanje krajine in s tem za uresničevanje ciljev konvencije, odvisno od:

- administrativne ureditve države,
- prostorsko načrtovalske tradicije/prakse ter
- zakonske regulacije tega področja.

Za krajino so v večini držav pristojna ministrstva za okolje, prostor ter ponekod tudi ministrstva, pristojna za kmetijstvo in kulturno dediščino.

Veliko držav ima izdelano:

- inventarizacijo in vrednotenje krajin,
- Krajinsko politiko, strategijo,
- akcijski načrt za izvajanje konvencije

Kako zahteve konvencije izvajamo v Sloveniji?

Izdaja publikacije –

»Evropska konvencija o krajini – izvajanje v Sloveniji« 2008, namen je seznanjanje strokovne javnosti in ozaveščanje širše javnosti o vrednotah krajin in Evropski konvenciji o krajini.

Nagrade Sveta Evrope za krajino - Slovenija je kandidiral s sledečimi projekti:

- **1. izvedba 2010 – 2011; Regionalni razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji**, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani. Nagrada za posebno vrednost projekta.
- **2. izvedba 2011 – 2012; »Mi urejamo krajino (2004–2005)«**, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije. Nagrada za posebno vrednost projekta.
- **3. izvedba 2012 – 2013: Krajinska in vodnogospodarska ureditev naravnega rezervata Škocjanski zatok**, DOOPS.
- **4. izvedba 2013 – 2014: Slovenija ni sodelovala.** Prvo nagrado je prejela Madžarska s projektom »Sodelovanje obmejnih lokalnih skupnosti za krajinsko dediščino čudovitega območja Hetes, v katerem so sodelovale štiri madžarske vasi, šest slovenskih vasi ter združenje evropske zelene vezi in poti železne zaves«.«, kjer je s šestimi vasi sodelovala tudi Slovenija.
- **5. izvedba 2016 – 2017: Slovenija ni sodelovala.**
- **6. izvedba 2018 – 2019: razpis je še odprt – Slovenija sodeluje s projektom „Travniški sadovnjaki in krajina“** Občina Kozje in Kozjanski regijski park.

Kako zahteve konvencije izvajamo v Sloveniji?

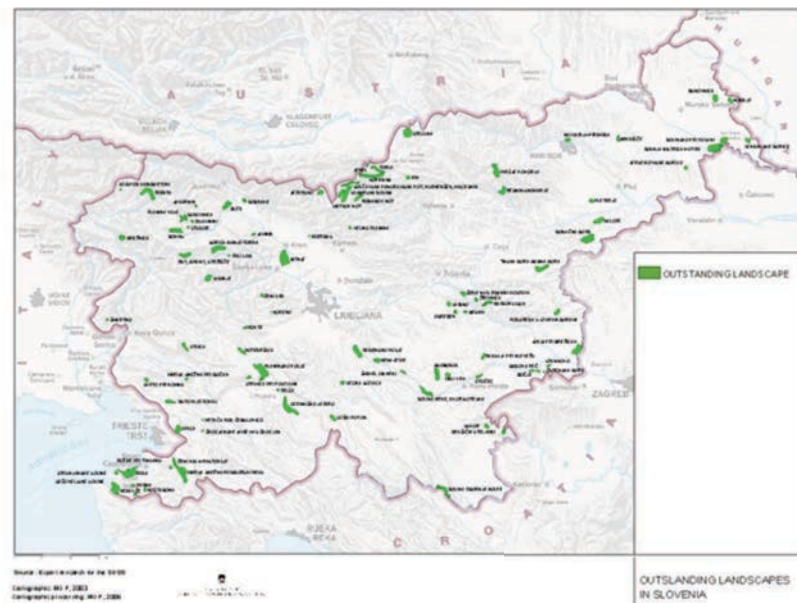
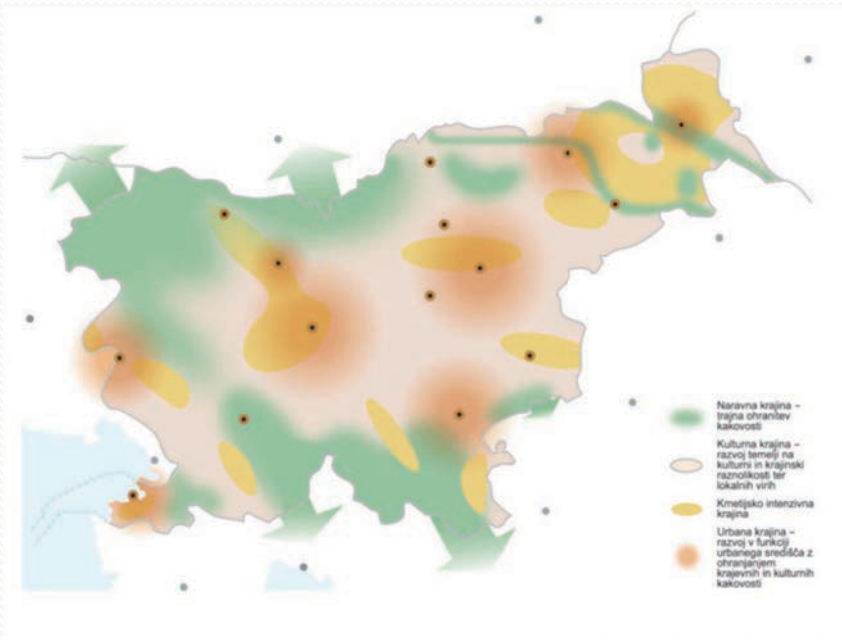
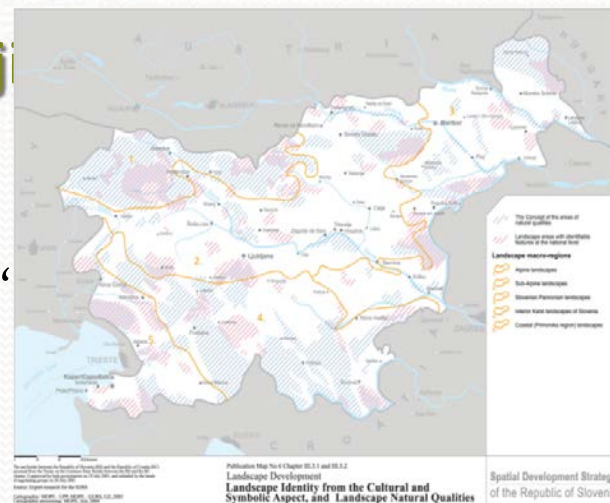
Krajino urejajo posamezniki, lastniki in nosilci javnih interesov preko dejavnosti, ki prostor gospodarsko izkoriščajo in ukrepov s katerimi se načrtujejo, varujejo in razvijajo sestavine prostora, vidiki rabe in izvajanja dejavnosti ter tudi z opuščanjem rabe.

Preko finančnih ukrepov ter zakonodajnih postopkov krajino urejajo:

- **Ministrstvo za okolje in prostor (MOP)** je po ZUreP-2 nosilec urejanja prostora, pristojen za poselitev in tudi za krajino na področju varstva, načrtovanja in upravljanja krajine
- **Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP)** – je izjemno pomembno predvsem za upravljanje krajine.
- **Ministrstvo za kulturo (MK)** – sektor za nepremično kulturno dediščino, pristojen za varstvo kulturne dediščine (kulturne krajine, vplivnih območij..) in s tem predvsem v funkciji varstva kulturne krajine.
- **Ministrstvo za gospodarstvo in tehnologijo (MGRT)**- na področju turizma je krajina pomembna razvojna kategorija, posegi (pozidava, glampingi ipd.) lahko bistveno spreminjajo krajino.
- **Ministrstvo za infrastrukturo (MzI)** s posegi v prostor z infrastrukturnimi objekti in objekti/ureditvami istveno spreminja krajino.

Kako zahteve konvencije izvajamo v Sloveniji

Strategija prostorskega razvoja Slovenije: sestavni del je tudi „državni krajinski načrt“, ki definira „območja nacionalne prepoznavnosti“ in usmeritve za trajnostno rabo prostora.

Kako zahteve konvencije izvajamo v Sloveniji?

Zavarovana območja narave, ki so krajinsko prepoznavni, s številnimi krajinskimi značilnostmi in izjemnimi krajinami.

Širša zavarovana območja

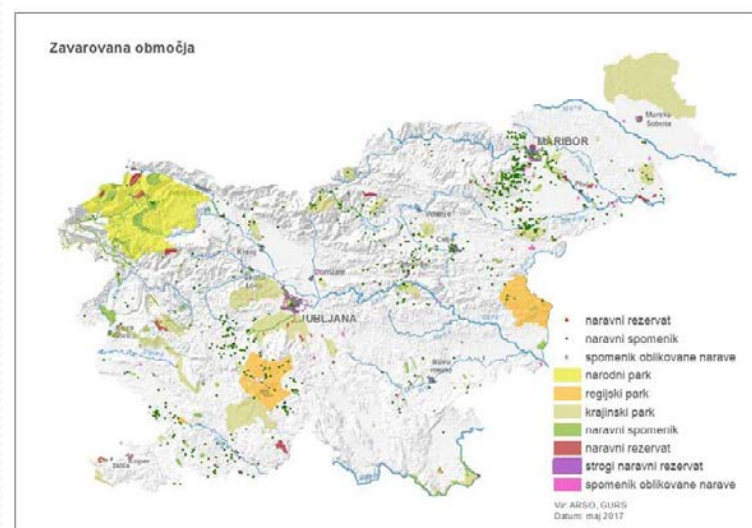
- nacionalni park 1
- regionalni park 3
- krajinski park 47

Ožja zavarovana območja

- strogi naravni rezervat 1
- naravni rezervat 56
- naravni spomenik 1164
- spomenikov oblikovane narave 114

Prekrivajo 14% ozemlja Sloveni

Kako njene zahteve izvajamo v Sloveniji?

Status mednarodno varovanih območij:

UNESCO – seznam svetovne dediščine :

- Škocjanske jame,
- kolišča na Ljubljanskem barju,
- dediščina živega srebra v Idriji,
- prvinski bukovi gozdovi Karpatov in drugih regij Evrope (gozdna rezervata Pragozd Krokav in Snežnik Ždrecle),
- oddana nominacija „Klasični Kras“

MAB – program človek in biosfera (TNP, PŠJ, KRP, Mura)

Kako zahteve konvencije izvajamo v Sloveniji?

Za izvajanje konvencije so pomembne tudi številni dogodki npr.:

- **2012: Obeležje 40-letnice študija krajinske arhitekture:** Oddelek za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete (Univerza v Ljubljani) je ob obeležju 40-letnice študija krajinske arhitekture v Sloveniji priredil konferenco **Krajinska politika Slovenije**. Tematiko politike razvoja krajinskega načrtovanja v Sloveniji z vidika varstva, načrtovanja in upravljanja krajin so predstavili udeleženci stroke iz Slovenije, primere tuje prakse pa so v predavanjih opisali predstavniki različnih evropskih držav.
- **2016: Strokovna publikacija skupine Odgovorno do prostora!:** Ocena stanja in izhodišča za pripravo krajinske politike so sestavina dokumenta **Kultura prostora in graditve zdaj!** (Zbornica za arhitekturo in prostor, 2016) s katerim je skupina Odgovorno do prostora! pozvala k nujnim spremembam v sistemu urejanja prostora in podala kritično stališče do izvajanja prostorskih praks v Sloveniji. Dokumentacija je nastala ob podpori predstavnikov različnih strok, ki se ukvarjajo z urejanjem prostora.
- **2017, april: Praznovanje 25-letnice Društva krajinskih arhitektov Slovenije:** V okviru praznovanja 25 – letnice delovanja DKAS se je izvedel prvi tematski posvet v sklopu prizadevanja stroke za pripravo krajinske politike. V mesecu aprilu je bil posvet **Slovenska krajina pred izzivi prihodnosti** organiziran na Biotehniški fakulteti v Ljubljani, katerega temeljna tematika je bila priprava izhodišč za izvedbo in upravljanje krajinske politike.

Kako zahteve konvencije izvajamo v Sloveniji?

Za izvajanje konvencije so pomembne tudi številni dogodki npr.:

- **2017, oktober: Praznovanje 25-letnice Društva krajinskih arhitektov Slovenije:** V okviru praznovanja 25 – letnice delovanja DKAS se je izvedel drugi tematski posvet v sklopu prizadevanja stroke za pripravo krajinske politike. V mesecu oktobru je bil drugi posvet **Krajina in krajinska arhitektura pred izzivi prihodnosti** organiziran v Lendavi, kjer so predstavniki stroke razpravljali o trajnostnem turizmu in potencialih za uvedbo krajinske politike v Sloveniji.
- **2018- Nagovor resornih ministrstev:** Predstavniki DKAS so nagovorili štiri resorna ministrstva (za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano; za okolje in prostor; za kulturo; za gospodarstvo, razvoj in tehnologijo) s predlogom, da naj vlada RS pristopi k pripravi Krajinske politike in tako izpolni zaveze iz Evropske konvencije o krajini.
- Vsakoletni dogodki v okviru meseca aprila, ki je mesec **krajinske arhitekture**.

Kako njene zahteve izvajamo v Sloveniji?

Skozi številne projekte (naročnik MOP) kot npr.:

- „**Regionalna razdelitev krajinskih tipov**“, ki vso Slovenijo členi na pet osnovnih krajinskih regij, ki se delijo še v manjše enote in podenote, ter poda usmeritve za varstvo, načrtovanje in upravljanje krajinskih enot. (1994 – 1998) Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo.
- „**Izjemne krajine Slovenije**“ je publikacija, ki opisuje pojem izjemne krajine in pomen termina tako v slovenskem, kot v mednarodnem merilu. Predstavi in opiše merila za opredelitev izjemnih krajin in smernice za nadaljnjo rabo oz. vzdrževanje. 1999. Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo.
- „**Krajina in prostorski razvoj Slovenije**“ je napisana kot strokovna osnova in razlaga sistema krajine in problemov, kot jih danes zaznavamo v krajinskem prostoru Slovenije. Je povzetek strokovnih premislekov, ki zadevajo krajino kot celoto, krajino kot sintezo posameznih interesov, dejavnosti in posameznih razvojnih in varovalnih vidikov. Ti premisleki so vodili pripravljavce prostorskega plana, da so krajino opredelili kot eno od treh glavnih poglavij prostorskega plana. 2002. Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo.
- “**Opredelitev krajinske pestrosti in krajinskih značilnosti, pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti**” s ciljem določitve krajinskih značilnosti, ki so pomembne za biotsko raznovrstnost in priprava usmeritev za njihovo ohranjanje oziroma ponovno vzpostavitev. (2014 – 2015) Biotehnična Fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo.
- “**Nadgradnja metodologije določanja nacionalnih območij prepoznavnosti**“ s ciljem prenove metodologije in predlogom nacionalnih območij prepoznavnosti. (2017 – 2019) Biotehnična Fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo.

Kako njene zahteve izvajamo v Sloveniji?

Skozi številne projekte (naročnik MOP) kot npr.:

- „**Varstvo in razvoj slovenske krajine: Izhodišča za oblikovanje krajinske politike**“ Namen projekta je nagovoriti institucionalizirano in širšo strokovno javnost in jo z inovativnimi metodami dela vključiti v proces predstavitve problemov in rešitev, ki jih bo prinesel sprejem Krajinske politike, in hkrati v proces vključiti splošno javnost ter tako promovirati Evropsko konvencijo o krajini in ustvariti potrebno stopnjo razumevanja med akterji v urejanju prostora, razviti skupni jezik in vzpostaviti izhodiščne pogoje za sodelovanje v procesih dela in odločanja. (2018 – 2019) DKAS, CIPRA, IPOP

Cilji projekta:

- Zagotoviti potrebna strokovna izhodišča za oblikovanje Krajinske politike Slovenije.
- Vzpostaviti široko strokovno zavezništvo za kasnejše pripravo, sprejem in izvajanje Krajinske politike.
- Zagotoviti razumevanje za vprašanja upravljanja krajine pri širši strokovni javnosti in med nosilci urejanja prostora.
- Promovirati pomen varstva in razvoja slovenske krajine in Evropske konvencije o krajini v širši javnosti in pri odločevalcih.

Rezultati projekta bodo:

- koncept Krajinske politike kot prvi korak v smeri kasnejšega oblikovanja osnutka njenega besedila;
- nabor akcijskih ukrepov za prvo fazo izvajanja Krajinske politike in s tem uresničevanja Evropske konvencije o krajini;
- spletni portal, namenjen promociji Evropske konvencije o krajini, slovenskih krajin in komunikacijski podpora kasnejšima pripravi in sprejemanju Krajinske politike.
- video vsebine namenjene promociji Evropske konvencije o krajini in ozaveščanju o raznolikosti krajine v Sloveniji.

Več: <https://www.krajinskapolitika.si/>

Zaključki

V Sloveniji izgubljammo krajinsko kakovost zaradi :

- pomanjkanja ukrepov za celovito načrtovanje, vzdrževanje in ohranjanje krajin
- pomanjkanja nadzora nad izvajanjem posegov v prostor in odsotnosti sankcij za neustrezne posege v prostor
- neskladnosti med delom sektorjev pri upravljanju prostora,
- necelovitega obravnavanja krajine v prostorskih aktih, projektnih dokumentaciji in postopkih varstva okolja, kulturne dediščine in ohranjanja narave na državni in občinski ravni,

**zato je treba urejanje krajine organizirati tako,
da bo bolj učinkovito zadovoljevalo potrebe narave, družbe in
posameznikov.**

KRAJINSKA POLITIKA

HVALA ZA POZORNOST

Jelena Hladnik
Ministrstvo za okolje in prostor
Direktorat za okolje, Sektor za ohranjanje narave

Dunajska cesta 22
1000 Ljubljana
Tel: 01 478-7481
e-mail: jelena.hladnik@gov.si